

เทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด

The self-technology to success of the child from slum communities

ณัฐพัชร์ อภิรุ่งเรืองสกุล (Nattaphat Apirungruengsakul)*

พิทักษ์ ศิริวงศ์ (Phitak Siriwong)**

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ชีวิตประวัติและเรื่องเล่าของเด็กจากชุมชนแออัด 2) การใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด ใช้วิธีวิทยาการศึกษาชีวิตประวัติและเรื่องเล่า เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ดร.พิชญ์ เจริญมหาสาร และผู้ให้ข้อมูลเสริม คือ ผู้ได้บังคับบัญชา ผลการศึกษาพบว่า การสร้างความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัดมาจากการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมาใหม่ ด้วยความเพียรพยายาม ความอดทน ความกล้าแสวงหาโอกาส และสร้างอนาคตบนเส้นทางที่เลือกด้วยตนเอง ผ่านเทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จ คือ แสวงหาโอกาสเพื่อสร้างอนาคตด้วยการศึกษา สร้างรากฐานที่มั่นคงด้านความรู้และความสามารถ สร้างเครือข่ายสู่ความสำเร็จในการทำงาน รู้ลึกรู้จริงในงานที่รับผิดชอบและมีไหวพริบปฏิภาณ

คำสำคัญ : เทคโนโลยีแห่งตัวตน ความสำเร็จ ชุมชนแออัด

---

* อาจารย์ ประจำสาขาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
Lecturer, Modern Trade Business Management Program, Faculty of Business Administration,
Panyapiwat Institute of Management, nattaphat_a@hotmail.co.th

** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Associate Professor Dr., Marketing Program, Faculty of Management Science, Silpakorn University,
phitak@ms.su.ac.th

Abstract

The objectives of this qualitative research were to study 1) life history and narrative of the child from slum communities 2) self-technology to success of the child from slum communities by using methodology of life history and narrative approach. Data were collected from in-depth interview from key person Dr. Pisanu Rienmahasar and his subordinate who gives supplementary information. The study indicate that the success of the child from slum communities come from rebuild own new identity by accept and face from self-poverty, brave to find opportunities and create his own path of future through the self-technology of successful that means seeking opportunities to create future by education, build a foundation of ability and knowledge, communities for success in work, expertise responsibility and smart in work.

Keywords: The Self Technology, Successful, Congestion

บทนำ

คนชายขอบ คือ กลุ่มประชากรที่อยู่ชายขอบของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจหลัก หรือคนกลุ่มน้อย ที่มักถูกกีดกัน ถูกเบียดขับออกจากสังคม โดยไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่ได้รับโอกาสในการเข้าถึงสิทธิ ขั้นพื้นฐานหรือการจัดสรรทรัพยากร (สุริชัย หวันแก้ว, 2550) โดยเฉพาะกลุ่มประชากรที่อยู่ในเมืองหรือในชนบทที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจจะถูกกีดกันให้ออกไปอยู่ชายขอบหรือขอบนอกของระบบ ไม่มีโอกาสได้รับผลอันเกิดจากการพัฒนา ซึ่งประชากรกลุ่มนี้มักแคลนที่ดินทำกิน ไม่มีอาชีพ รายได้ต่ำ ต้องกู้หนี้ยืมสิน มีการศึกษาต่ำ และขาดโอกาสในบริการด้านสังคมและสวัสดิการ ซึ่งกระบวนการที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมทั้งหมดหรือบางส่วนในสังคมที่เขามีชีวิตอยู่ จะส่งผลให้เกิดภาวะด้อยโอกาสในสังคมมากยิ่งขึ้น (กาญจนา เทียนลาย และธีรณรงค์ สกฤษศรี, 2554)

จากอัตลักษณ์ของคนชายขอบที่ถูกสังคมกำหนดภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรมถือเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือการเลือกปฏิบัติจากคนในกระแสวัฒนธรรมหลัก ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ การปรับตัว และดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดหรือการมีชีวิตอยู่ภายใต้สังคมดังกล่าว (อิซซน กัสตีวินิจ, 2559) โดยใช้วิธีการสร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตน (The Technology of Self) ในการปรับทัศนคติของตนเองให้มองว่าไม่ได้แตกต่างจากคนอื่น มีความสามารถ และมีคุณค่าในตัวเอง เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาศักยภาพและเป็นพื้นฐานของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนขึ้นมาใหม่แทนอัตลักษณ์เดิมที่สังคมมอบให้ เช่น ความน่าสงสาร การรอคอยการช่วยเหลือ (อานันท์ วันลา, 2553) ดังนั้น อัตลักษณ์แห่งตนที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ เมื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพตนเองและใช้ศักยภาพนั้นอย่างเต็มความสามารถก็อาจเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับในสังคม เช่นเดียวกับชีวิตของ ดร. พิษณุ เหยียญมหาสาร ที่เริ่มต้นจากชุมชนแออัดแถวปากคลองสำเหร่ ชีวิตต้องดิ้นรนช่วยครอบครัวทำงานตั้งแต่เด็กเนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน แต่ด้วยความเพียรพยายาม ความอดทน และรู้จักคุณค่า

ของโอกาสที่เข้ามาในชีวิต ผ่านการสร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตนจนสามารถพลิกชีวิตจากเด็กชุมชนแออัดสู่ตำแหน่ง (อดีต) รองปลัดกระทรวงพาณิชย์ (พิชณู เจริญมหาสาร (สัมภาษณ์), 2561, 21 กุมภาพันธ์) จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาชีวประวัติและเรื่องเล่าของดร. พิชณู เจริญมหาสาร ในบริบทของการสร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติและเรื่องเล่าของเด็กจากชุมชนแออัด
2. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตและเรื่องเล่า

เรื่องเล่าถือเป็นการบันทึกประสบการณ์ของมนุษย์ที่ถูกสร้างขึ้นผ่านเรื่องราวที่นำมากลับมาเล่าใหม่ ซึ่งเป็นมโนทัศน์ที่ความหมายของเหตุการณ์ถูกสร้างขึ้นมาโดยผู้เล่าภายใต้บริบทหนึ่งๆ โดยให้ความสำคัญต่อการแสดงออกด้วยภาษาและการสื่อสารที่คนใช้ในชีวิตประจำวันผ่านการบอกเล่าถึงสิ่งที่ผู้เล่าปรารถนาจะให้ผู้ฟังได้รับรู้ ประเด็นสำคัญในการสร้างเรื่องเล่าของมนุษย์นั้นไม่ได้เชื่อมโยงเฉพาะเหตุการณ์กับเหตุการณ์เท่านั้น แต่เป็นการวางโครงเรื่องของเหตุการณ์ต่างๆ เชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่ตนเองดำรงอยู่ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับการตัดสินใจหรือทางเลือกของชีวิตที่ผ่านมา (นภภรณ์ หะวานนท์, 2552) ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องเล่าถือเป็นการรอบการมองที่ช่วยให้นักวิจัยสามารถเข้าถึงประสบการณ์ของบุคคลผ่านเรื่องราวที่ผ่านมา

แนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบ

คนชายขอบ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้รับการดูแล ไม่ได้รับบริการ หรือความคุ้มครองจากรัฐอย่างที่คนอื่นๆ ได้รับ ต้องดูแลตนเองและมีวัฒนธรรมของตนเองที่อาจจะแตกต่างจากวัฒนธรรมของประชากรส่วนใหญ่ในสังคม (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2550) เช่น ชนกลุ่มน้อย คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ผู้อพยพลี้ภัย แรงงานข้ามชาติ คนยากจน ชาวชุมชนแออัด คนจนเมือง คนเก็บขยะ คนไร้บ้าน คนขอทาน คนรักเพศเดียวกัน คนพิการ ตัดเชื้อเอชไอวี ผู้ติดยาเสพติด และหญิงบริการ เป็นต้น สำหรับกลุ่มคนชายขอบถูกสร้างขึ้นมาจากกระบวนการที่ไม่ได้เกิดจากกลุ่มคนชายขอบเอง แต่เกิดจากการถูกทำให้เป็นโดยผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าสร้างวาทกรรมที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมและไม่เสมอภาคทางสังคม (กาญจนา เทียนลาย และ อธิรณงค์ สกุศลศรี, 2554)

แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีแห่งตัวตน

จากฐานความคิดผู้วิจัยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง การปรับเปลี่ยนการกระทำของตนเองไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา รวมทั้งมีความพยายามในการฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถและทักษะตามความต้องการของตนเองได้ จากความเชื่อดังกล่าวผู้วิจัยจึงใช้แนวคิด “เทคโนโลยีแห่งตัวตน (Technology of self)” ของมิเชล ฟูโก (Foucault, M., 1988) เป็นฐานคิดในการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับตัวตนของมนุษย์ในการสร้างตัวตนเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จหรือวิถีทางที่บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ผ่านการเล่าเรื่องเพื่อบอกเล่าความเป็นจริงของบุคคลนั้นบนพื้นฐานของสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งการมองตัวตนของเราที่อาจจะไม่สอดคล้องกับที่ผู้อื่นมองเรา

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบ การเห็นคุณค่าของตนเอง และเทคโนโลยีแห่งตัวตนจะเป็นข้อมูลที่นำมาประกอบในการศึกษาวิจัยเรื่องเทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด ว่าผู้ให้ข้อมูลวิจัยมองและให้ความหมายต่อตนเองอย่างไร รวมไปถึงความสามารถที่จะสร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จขึ้นมาได้อย่างไรและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จ

วิธีการวิจัย

การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิทยาแบบชีวประวัติและเรื่องเล่า (Life History and Narrative Approach) (Somekh and Lewin, 2005) วิธีวิทยานี้เป็นการเข้าถึงการให้ความหมายของประสบการณ์ชีวิต โดยการศึกษาวีธีการคิด การนิยาม และการให้ความหมายภายใต้กระบวนการตีความที่เน้นการตีความและการให้ความหมายเรื่องราวต่างๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบันที่ส่งผลต่อไปในอนาคต ด้วยเหตุนี้ เรื่องเล่าประสบการณ์จึงนำเสนอในรูปแบบของชีวประวัติสู่การวิเคราะห์บริบททางสังคม (นภาพรณ หะวานนท์, 2552) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบชีวประวัติ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลภูมิหลังและเทคโนโลยีแห่งตัวตนที่นำไปสู่ความสำเร็จ

การเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ ดร. พิษณุ เจริญมหาสาร โดยผู้ให้ข้อมูลนั้นในอดีตเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวยากจน เกิดและเติบโตในชุมชนแออัด เรียกว่า “สลัม” แห้วงที่เต็มไปด้วยปัญหาคุณภาพชีวิต การเข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐ การมีรายได้ต่ำ และความไม่มั่นคงของที่อยู่อาศัย แต่สามารถผลักดันตนเองด้วยเทคโนโลยีแห่งตัวตนจนประสบความสำเร็จในชีวิต โดยเคยดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงพาณิชย์และที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตการวิจัยมุ่งเน้นศึกษาเพื่อเข้าใจและทราบถึงประเด็นหลัก
2. ประเด็น คือ 1) ภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล 2) เทคโนโลยีแห่งตัวตนที่นำไปสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 1 คน คือ ดร. พิษณุ เจริญมหาสาร และผู้ให้ข้อมูลเสริม (ผู้ได้บังคับบัญชา) จำนวน 3 คน คือ คุณสรวรรณ พ่วงแสง คุณภัทรลักษณ์ วัฒนานุสสิทธิ และ คุณศิริลักษณ์ พรหมรักษ์
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ เดือนกุมภาพันธ์ 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทบุคคล เครื่องมือที่สำคัญในการวิจัย คือ ตัวผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัยต้องมีความไวต่อทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) โดยผู้วิจัยได้เตรียมตัวในส่วน of ความรู้ด้วยการศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีแห่งตัวตน ที่สร้างแนวคำถามในการวิจัยจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีโดยใช้คำถามปลายเปิด
2. ประเภทอุปกรณ์ ผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์สำหรับการทำวิจัยภาคสนาม ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ เครื่องบันทึกเสียง สมุดจด และปากกา เป็นต้น

ผลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจาก ดร. พิษณุ เจริญมหาสาร อดีตรองปลัดกระทรวงพาณิชย์ บนเส้นทางของเด็กจากชุมชนแออัดสู่ความสำเร็จ มีผลการศึกษาดังนี้

1. ภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล

ดร. พิษณุ เจริญมหาสาร เป็นคนจีนแต่ใจ “แซ่เจี๋ย” ในปี พ.ศ. 2475 ครอบครัวอันประกอบด้วย อาก อาม่า อาเตี้ย อาอี และลูกชายคนโต ได้อพยพจากตำบลไ่ว่ชา (บริเวณสนามบินชานไห่ในปัจจุบัน) อำเภอซัวเถา จังหวัดซัวเถา มณฑลกว๋างตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน มาตั้งถิ่นฐานในชุมชนคนจีนโพ้นทะเลบริเวณปากคลองสำเหร่ ตำบลบึงคอกโล อำเภอธนบุรี¹ หลังเข้ามาอยู่ในประเทศไทยบิดาประกอบอาชีพเป็นเสมียนที่สะพานปลากรุงเทพเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว ต่อมาในปี พ.ศ. 2490 บุตรชายคนที่สองของครอบครัวได้ถือกำเนิดขึ้น คือ ดร. พิษณุ เจริญมหาสาร ในขณะนั้นครอบครัวได้ตั้งชื่อว่า “เจ๊กคู้ แซ่เจี๋ย” ซึ่งตอนไปแจ้งเกิดที่อำเภอเกิดความผิดพลาดของสำเนียงจึงกลายเป็น “เจ๊กพู้ แซ่เจี๋ย” หลังเจ๊กพู้เกิด

¹ ปัจจุบันได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเขตธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ได้เพียง 21 วัน อาอี² ได้เสียชีวิตลง จากนั้นเป็นต้นมาอาอีจึงรับหน้าที่เลี้ยงดูพี่ชายและเจ็กพุย จนกระทั่งอายุ 6 ขวบ คุณพ่อได้แต่งงานอีกครั้งกับสาวชาวไทยและมีลูกกับภรรยาใหม่ จำนวน 4 คน ด้วยครอบครัวมีขนาดใหญ่ นับ 10 ชีวิต ทำให้ฐานะของครอบครัวยากจนมาก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2499 พี่ชายคนโตจึงได้ตัดสินใจหนีกลับแผ่นดินใหญ่โดยเรือจีนรุ่นสุดท้าย จึงทำให้เจ็กพุยต้องรับหน้าที่เป็นพี่ชายคนโตโดยไม่คาดคิด ดังนั้น สิ่งของต่างๆ จึงถูกส่งต่อและแบ่งปันระหว่างพี่น้องจากรุ่นสู่รุ่น กลายเป็นการเรียนรู้ที่จะประหยัดอดออม ใช้สิ่งของให้คุ้มค่าที่สุด รู้จักการเป็นผู้ให้และผู้รับ

“สมัยเด็กผมเป็นคนอากัปกมากเพราะแม่เสียไปตั้งแต่เกิดได้เพียง 21 วัน ผมไม่เคยเห็นไม่เคยแม่แต่จะได้รู้จักแม่ของตัวเอง แต่มีอย่างหนึ่งที่ทำให้ผมเมื่อพูดถึงแม่ ก็ตอนคนที่รู้จักบอกว่าหน้าผมเหมือนแม่มาก แบบถอดมาจากพิมพ์เลย” (พิชญ์ เจริญมหาสาร, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

2. เทคโนโลยีแห่งตัวตนที่นำไปสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์รับราชการของ ดร. พิชญ์ เจริญมหาสาร พบรูปแบบการทำงานที่นำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

2.1 แสวงหาโอกาสเพื่อสร้างอนาคตด้วยการศึกษา

ด้วยความที่ฐานะทางบ้านไม่ดีทำให้เจ็กพุยเข้าเรียนช้ากว่าเพื่อนวัยเดียวกัน โดยเจ็กพุยในวัย 9 ขวบ เริ่มเรียนระดับประถมศึกษา (ป.1 - ป.4) ที่โรงเรียนเกษมวิทยา บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ถนนเจริญนคร หลังจากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา คุณครูประสาน พิมพ์สาน ครูประจำชั้นได้แนะนำและพาลูกศิษย์ไปสอบเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในบริเวณนั้น คือ โรงเรียนวัดสุทธิวาราม³ โดยระหว่างเรียนต้องตื่นแต่เช้าเพื่อเดินทางไปเรียนให้ทันเวลาเพราะชั้นเรียนมีค่าใช้จ่าจึงเลือกที่จะตื่นเช้าแล้วเดินทางไปโรงเรียน หลังเลิกเรียนต้องรีบกลับมาเลี้ยงน้องและช่วยงานครอบครัว ส่วนวันเสาร์และอาทิตย์ ต้องไปรับไอศกรีมแท่งมาขายเพื่อหารายได้พิเศษจนจบการศึกษา แม้ว่าช่วงชีวิตในวัยเรียนที่ต้องทำงานแบ่งเบาภาระครอบครัว แต่ไม่ได้ทำให้เจ็กพุยรู้สึกท้อแท้กับชีวิตที่ยากลำบาก กลับคิดว่าจะต้องจัดการกับชีวิตอย่างไรให้สามารถทำงานและเรียนไปพร้อมกัน ดังนั้น ทุกวันตอนเย็นระหว่างเดินทางกลับบ้านจะพยายามทบทวนสิ่งที่เรียนในวันนี้ และตอนกลางคืนหลังจากทำการบ้านเสร็จก็จะทบทวนและจดบันทึกว่ายังมีตรงไหนที่ยังไม่เข้าใจก็จะไปถามครูในวันรุ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผลการเรียนของเจ็กพุยถือว่าจัดอยู่ในระดับที่ดี

“ชีวิตวัยเด็กของผมเกิดและโตในชุมชนแออัดแถวปากคลองสำเหร่ ครอบครัวยากจนมาก น้องผมก็มีหลายคน มันทำให้ผมและน้องต้องดิ้นรนหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวตั้งแต่เด็ก เริ่มจากขายไอศกรีมแท่งใส่กระติก จะว่าไปแล้วการขายไอศกรีมแท่งในวันนั้นมันก็สอนให้ผมรู้วิธีการค้าการขาย” (พิชญ์ เจริญมหาสาร, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

² ครอบครัวของ ดร. พิชญ์ ใช้คำว่า “อาอี” เรียกแทนคำว่า “อาแม่” ที่แปลว่า “แม่”

³ ได้รับรางวัล “เพชรสุทธิ” ในฐานะศิษย์เก่าโรงเรียนวัดสุทธิวาราม ประจำปี พ.ศ. 2542

ดร.พิชญ⁴ เป็นคนที่รักในการเรียนและมีผลการเรียนที่ดีมาตลอดจึงคิดอยากเรียนต่อในสายวิทยาศาสตร์เพื่อเข้าเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย แต่ความฝันก็พังลงเมื่อทางบ้านต้องการให้ออกมาทำงานเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัวเพราะยังมีน้องอีกหลายคนที่กำลังเรียนหนังสือ ดังนั้น หลังจบ ม.ศ. 3 จากโรงเรียนวัดสุทธิวรารามจึงตัดสินใจเบนเข็มการเดินทางสายการศึกษาของตนเองไปต่อในสายอาชีวศึกษาที่โรงเรียนพาณิชยการพระนครเพื่อหลังจบการศึกษาจะได้ทำงานตามความตั้งใจของครอบครัว โดยช่วงที่ศึกษาอยู่โรงเรียนพาณิชยการพระนคร ดร.พิชญ เริ่มมองหาอาชีพที่สามารถหาเงินมากกว่าการขายไอศกรีมแท่งใส่กระดาษ คือ กรรมกรในโรงงานเหล็ก แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ทิ้งการเรียนจึงทำให้มีรายชื่อ ติดบณอร์ดของโรงเรียนเสมอ ในฐานะนักศึกษาที่มีผลการเรียนระดับดี

“ช่วงที่เข้าเรียนที่พาณิชยการพระนคร ผมเลิกขายไอศกรีมแท่งแล้วหันไปเป็นจ้บัก⁵ ในโรงงานเหล็ก (ตัดข้อ) ผมทำงานทุกวันหยุด (วันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันนักขัตฤกษ์) โดยได้รับค่าจ้างวันละ 10 บาท เดือนหนึ่งก็ได้ประมาณ 100 บาท บางทีชีวิตมันก็เลือกไม่ได้หรอก งานอะไรที่ทำแล้วได้เงินเพิ่มขึ้นและเป็นงานสุจริตก็ทำหมด” (พิชญ เจริญมหาสาร, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

“อาจารย์เป็นคนที่รู้คุณค่าของทุกสิ่งที่อยู่รอบตัว เช่น เวลาทานข้าวท่านจะตักมาพอดีเพื่อไม่ให้เหลือทิ้ง ท่านสอนว่า มีข้าวหนึ่งหม้อถ้าเราตักมาเยอะแล้วกินไม่หมดก็เหมือนไปกั๊กคนอื่น อาจทำให้เขากินไม่อิ่มหรือไม่ได้กิน ซึ่งหากเราตักแต่พอดีกิน คนที่เหลือก็จะได้กินอิ่ม” (ภัสรลักษณ์ วัฒนานุสิทธิ์, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

โรงเรียนพาณิชยการพระนครถือเป็นแหล่งประสาทวิชาความรู้ด้านพาณิชยการและด้านธุรกิจที่สำคัญของ ดร.พิชญ ขณะเดียวกันก็เป็นจุดเปลี่ยนของชีวิตจากที่เคยตั้งใจว่าหลังจากเรียนจบ จะทำงานทันที แต่ความคิดนั้นได้เปลี่ยนไปเมื่อเข้ามาเรียนและพบกับอาจารย์บุปผา สัตยธรรม ที่ปลุกดันให้ลูกศิษย์เรียนต่อในระดับสูงขึ้น โดยหลังจบชั้น ม.ศ.5 จึงสอบเข้าศึกษาต่อคณะเศรษฐศาสตร์ (ภาคค่ำ) รุ่นที่ 3 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งช่วงปีแรกของการเรียนมหาวิทยาลัยเป็นช่วงที่ต้องใช้ความพยายามและอดทนเป็นอย่างมากเนื่องจากต้องเรียนทั้ง 2 แห่ง พร้อมกัน คือ โรงเรียนพาณิชยการพระนคร (ม.ศ.6) ในตอนกลางวัน และภาคค่ำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

“หลังจบ ม.ศ.5 ที่พาณิชยการพระนคร อาจารย์บุปผา สัตยธรรม ที่เปรียบเสมือนแม่พระของลูกศิษย์ที่ยากจน ท่านได้เรียกผมกับนายทั้ง⁶ ไปพบ แล้วบอกว่า “ไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยนะ ถ้าเงินไม่พอให้มาขอจากครู” เป็นคำพูดที่เปลี่ยนชีวิตทางการศึกษาของผม ทำให้ผมมองเห็นโอกาสของตัวเอง ที่จะได้เรียนในระดับที่สูงขึ้น แล้วตอนผมเรียนพาณิชยการพระนคร ผมเริ่มมีความรู้เรื่องระบบบัญชี จึงขอเข้าไปช่วยงานอาจารย์บุปผาที่สหกรณ์ของโรงเรียน อาจารย์บอกผมว่า “มาทำงานกับครูได้เงินน้อยนะ ให้เดือนละ

⁴ ขณะเรียนในระดับชั้น ม.ศ.2 แจ็กพุย แซ่เฮี้ย ได้เปลี่ยนชื่อเป็น พิชญ เจริญมหาสาร

⁵ จ้บัก หมายถึง กรรมกร, ผู้ใช้แรงงาน, ใช้เรียกผู้รับจ้างทำงานต่างๆ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561)

⁶ นายทรงวุฒิ หวังธรรมคุ้ม (นายทั้ง) เพื่อนสนิทของดร.พิชญ ขณะศึกษาที่โรงเรียนพาณิชยการพระนคร

180 บาท” ในความรู้สึกของผมตอนนั้นเป็นเงินไม่น้อยเลย มันมากกว่าที่ผมทำงานจับกึ่งในโรงงานเหล็กทั้งเดือนซะอีก แล้วการทำงานในสหกรณ์ผมรู้สึกเหนื่อยน้อยกว่าแต่ได้เงินที่มากกว่า จึงจุดประกายว่าถ้าผมเรียนสูงขึ้นและมีความรู้มากขึ้นก็สามารถทำงานหาเงินได้เพิ่มขึ้นและเหนื่อยน้อยลง แม้ในช่วงที่ต้องเรียนหนังสือทั้งสองที่พร้อมกัน ผมไม่เคยท้อเลยนะ ถ้าปากก็อดทน มีเวลาเหลือก็ทำงานหาเงิน ช่วงนั้นผมต้องแบ่งเวลาชีวิตให้ดีเสียวะ”(พิชญ เจริญมหาสาร, กุมภาพันธุ์ 2561: สัมภาษณ์)

“อาจารย์ทำให้คนที่อยู่รอบข้างไม่รู้สึกลำบาก คอยห่วงใย ถามสารทุกข์สุขดิบเสมอ มีความเป็นครู ให้โอกาสกับคนรุ่นใหม่ทั้งเรื่องการทำงานและการศึกษา หนูทำงานกับอาจารย์มาเกือบ 4 ปี ไม่เคยรู้ว่าอาจารย์มอบทุนการศึกษาให้เด็กหลายคน จนวันหนึ่งได้รู้เพราะมีอาจารย์ที่ปรึกษาของเด็กและเด็กนักศึกษา มาขอพบเพื่อเรียนให้อาจารย์ทราบว่าเด็กที่อาจารย์ให้ทุนการศึกษาเรียนจบปริญญาตรีแล้ว หลังจากนั้นอาจารย์จึงเล่าให้ฟังว่าที่ท่านมีวันนี้ได้เพราะคำว่า “โอกาส” วันนี้ท่านจึงส่งต่อโอกาสให้คนอื่นเหมือนที่ท่านเคยได้รับมา (ภัสสรลักษณ์ วัฒนานุกสิทธิ์, กุมภาพันธุ์ 2561: สัมภาษณ์)

เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนพาณิชย์พระนคร ดร.พิชญ ได้สอบเข้าทำงานที่ฝ่ายวิชาการของธนาคารแห่งประเทศไทย และยังคงเรียนต่อจนจบการศึกษาจากคณะเศรษฐศาสตร์ (เกียรตินิยมดี) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์⁷ ซึ่งในการทำงานที่ธนาคารแห่งประเทศไทยทำให้ได้รับประสบการณ์ทำงานด้านเศรษฐกิจที่เข้มข้นและแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตการทำงานจาก อาจารย์ป่วย อังภากรณ์⁸ ที่เป็นทั้งผู้บังคับบัญชาและอาจารย์ในเวลาเดียวกัน รวมทั้งเป็นต้นแบบในการใช้ความสามารถทำงานเพื่อประเทศชาติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมาจนถึงปัจจุบัน การทำงานในธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นช่วงเวลาที่ได้ทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่ชื่อเสียงระดับประเทศหลายท่าน อาทิ ดร.โอฬารไชยประวัติ และ ดร.ศุภชัย พาณิชภักดิ์ ฯลฯ จึงกลายเป็นแรงผลักดันให้มุ่งมั่นและแสวงหาโอกาสเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้กับตนเอง โดยการสอบชิงทุนรัฐบาลไทย (ทุน ก.พ.)⁹ ไปศึกษาต่อปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ณ DUKE University ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งก่อน การเดินทางไปเรียนนั้นได้เข้าพบหน่วยงานต้นสังกัดผู้ให้ทุนการศึกษาเพื่อมอบนโยบายและคำแนะนำของวัตถุประสงค์การให้ทุนการศึกษา ในขณะที่ ดร.พิชญ จึงสอบถามการเรียนต่อในระดับปริญญาเอก แต่ได้รับคำตอบว่าหน่วยงานกำลังขาดแคลนบุคลากร หากเรียนจบปริญญาโทจึงอยากให้มาช่วยกันทำงานเพื่อประเทศชาติก่อน จากวันนั้นดร.พิชญ ได้น้อมรับคำแนะนำและตั้งมั่นที่จะเรียนให้จบเพื่อกลับมาทำงาน ให้เร็วที่สุด ซึ่งหลังจากจบการศึกษา พ.ศ. 2520 ได้เข้ารับราชการในกรมพาณิชย์สัมพันธ์กระทรวงพาณิชย์

⁷ ศิษย์ผู้บำเพ็ญประโยชน์ สร้างและเผยแพร่ชื่อเสียงหรือปกป้องเกียรติคุณของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวาระครบรอบ 72 ปี และศิษย์เก่าดีเด่น คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2549

⁸ ศาสตราจารย์ ดร. ป่วย อังภากรณ์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (วาระ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2502 - 15 สิงหาคม พ.ศ. 2514)

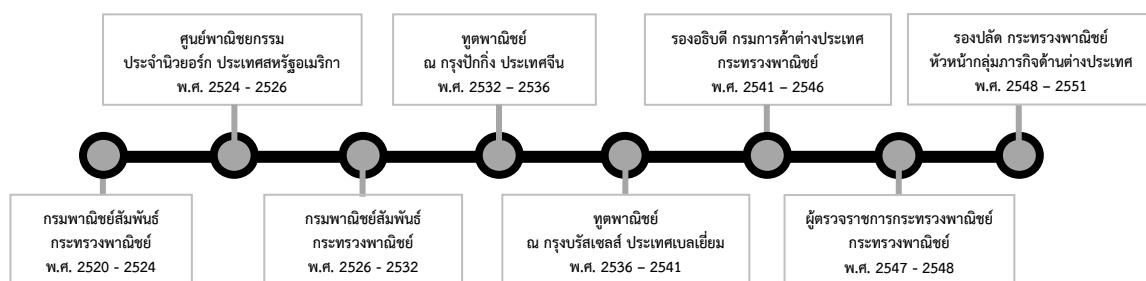
⁹ ทุนรัฐบาลตามความต้องการของกระทรวง กรม หรือหน่วยงานของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)

“ตอนผมเรียนจบที่ธรรมศาสตร์ ผมเป็นบัณฑิตคนแรกของชุมชนแออัดปากคลองสำเหร่ อมา่าดีใจมากกับความสำเร็จของผม ในตอนนั้นความรู้สึกที่เกิดขึ้นมันเป็นความภาคภูมิใจนะ และก็คุ้มค่ากับความพยายามและอดทนต่อความยากลำบากที่ผมเผชิญมาตลอด แต่ความลำบากในการเรียนที่ผ่านมาก็ไม่เท่ากับการไปเรียนที่ DUKE เลย โดยปัญหาใหญ่ของผม คือ ภาษาอังกฤษ ตอนนั้นกังวลมากกลัวเรียนไม่จบ แต่ผมก็รู้ว่าถอยไม่ได้ เลยตัดสินใจสู้ บอกตัวเองทุกวันว่าต้องพยายาม ต้องอดทน ช่วงเวลานั้นมันเป็นที่สุดของความลำบากในชีวิตการเรียน ผมไม่มีเวลาไปปาร์ตี้กับเพื่อนเลย เพราะชีวิตส่วนใหญ่ของผมอยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยมากกว่าห้องนอนเสียอีก” (พิชญ เหริยุมหาสาร, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

ความฝันที่เคยอยากเรียนต่อในระดับปริญญาเอกเมื่อครั้งอดีตยังคงค้างอยู่ในส่วนลึกของความรู้สึกของ ดร. พิชญ ซึ่งหลังจากเกษียณอายุราชการจึงตัดสินใจเรียนต่อปริญญาเอกในสาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง แต่ด้วยอายุที่ค่อนข้างมากและความรู้ในหลายอย่างห่างหายไปนาน เช่น สถิติ และเศรษฐมิติ จึงทำให้ไปช้ากว่าเพื่อนร่วมรุ่นไฟแรงที่อายุยังน้อย แต่กระนั้น ดร. พิชญ ได้ใช้ความเพียรและความอดทนกับการเรียนอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนสามารถจบการศึกษาระดับปริญญาเอกได้สำเร็จ ในวัย 67 ปี

“ตอนผมตัดสินใจเรียนต่อ ได้เกิดคำถามขึ้นมามากมาย เช่น อายุเยอะแล้วจะไหวหรือเปล่า เรียนทำไมความรู้เยอะแล้ว ได้ไม่คุ้มเสียหรือก จนกระทั่งผมได้คำตอบให้กับตัวเองว่า ที่เลือกเรียนต่อเป็นเพราะตลอดชีวิตผมรักในการเรียนรู้ และคนเรามันสามารถหาความรู้ได้ตลอดเวลาไม่สิ้นสุด ในช่วงที่เรียนก็ลำบากนะ อย่างในวิชาที่เคยเรียนมานานมากแล้ว เช่น สถิติ เศรษฐมิติ การประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรม แต่ก็พยายามทำความเข้าใจและคอยถามอาจารย์ ถามผู้รู้ แม้จะใช้เวลาเรียนนานถึง 6 ปี แต่ก็เรียนจนสำเร็จ” (พิชญ เหริยุมหาสาร, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

รูปภาพที่ 1 เส้นทางการรับราชการในกระทรวงพาณิชย์ของ ดร.พิชญ เหริยุมหาสาร

2.2 สร้างรากฐานที่มั่นคงด้านความรู้และความสามารถ

ชีวิตการทำงานในฐานะข้าราชการของ ดร. พิษณุ เริ่มต้นที่กองพัฒนาการส่งออก ศูนย์บริการการส่งออก กรมพาณิชย์สัมพันธ์ กระทรวงพาณิชย์ รับผิดชอบดูแลงานส่งเสริมการส่งออกตลาดต่างประเทศ รวมทั้งจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออกและช่วยแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกให้กับผู้ส่งออก สำหรับการส่งออกถือเป็นเรื่องสำคัญอันดับต้นๆ เนื่องจากเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของประเทศ ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้และเพิ่มเติมประสบการณ์ทำงานในเส้นทางการพาณิชย์ระดับประเทศของ ดร. พิษณุ ทั้งนี้ ด้วยภาระหน้าที่ด้านการส่งเสริมและขยายตลาดการส่งออกสินค้า ทำให้ต้องใช้ความพยายามในการเรียนรู้ทั้งในภาพกว้าง เช่น สถานการณ์ของตลาดส่งออก จุดแข็งจุดอ่อนของสินค้า และคู่แข่งทางการค้า ควบคู่ไปกับการลงลึกในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการส่งออก เช่น การจัดแสดงสินค้าเพื่อส่งเสริมการส่งออก การออกมาตรการช่วยเหลือผู้ส่งออกที่ประสบปัญหาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก ดังนั้น การเริ่มต้นทำงานที่ศูนย์บริการการส่งออกของจึงถือเป็นการเรียนรู้คุณค่าของโอกาสที่ได้รับ ศึกษาหาความรู้ในงานที่ทำแล้วลงปฏิบัติจนเกิดความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ ต้องเรียนรู้ที่จะทำงานให้คล่องแคล่วและรอบคอบ เพราะสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

“ผมโชคดีที่เริ่มงานครั้งแรกที่กองพัฒนาการส่งออก ถือเป็นงานท้าทายมากสำหรับข้าราชการใหม่อย่างผม การได้ลงมือทำงานอย่างจริงจังถือเป็นการฝึกวิทยายุทธด้านการเทคนิคและการพัฒนาด้านส่งเสริมการส่งออก ด้วยความที่การส่งเสริมการส่งออกเป็นงานสนับสนุนการสร้างรายได้หลักของประเทศ การทำงานจึงต้องพิจารณาทั้งเชิงลึกและภาพรวม ต้องอาศัยความรวดเร็วในการทำงาน ถ้าถึงช่วงเวลาที่ทำงานนี้ ผมโชคดีมากนะ เพราะผมได้รับโอกาส ได้สร้างความรู้ และพัฒนาประสบการณ์ทำงานที่กล้าแกร่ง ซึ่งบุคคลที่เปรียบเหมือนครูผู้อยู่เบื้องหลังของผม คือ ท่านอธิบดีเพชร อิศรเสนา ณ อยุธยา และท่านอธิบดีสุคนธ์ กาญจนาลัย” (พิษณุ เหยี่ยุมหาสาร, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

“อาจารย์เป็นคนที่ชอบค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ โดยเฉพาะเรื่องการค้า การลงทุน ระบบโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ และยังชอบเขียนหนังสือเพื่อแบ่งปันความรู้ให้กับผู้อื่น อาจารย์จะสอนเสมอว่าเป็นนักวิจัยต้องหาความรู้ใหม่ๆ เติมให้ตัวเองตลอดเวลาเพราะความรู้จะทำให้เราทันเหตุการณ์ สามารถนำไปใช้ทำงานและดำเนินชีวิต” (สรวรรณ พ่วงแสง, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

2.3 สร้างเครือข่ายสู่ความสำเร็จในการทำงาน

จากการทำงานด้านการพาณิชย์ส่วนใหญ่กับประเทศจีนทำให้ ดร. พิษณุ เรียนรู้การค้าขายผ่านความสัมพันธ์ในแบบสังคมจีน ซึ่งการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับคนจีนโดยเฉพาะด้านความตกลงในด้านต่างๆ โดยไม่รู้จักกันมาก่อนให้ประสบความสำเร็จเป็นไปได้ยาก เช่น ไม่รู้จะเริ่มต้นคุยกันยังไง จะไว้เนื้อเชื่อใจกันได้แค่ไหน และหาจุดลงตัวของความตกลงได้ยากมาก สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความไม่แน่นอนบนความสัมพันธ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต จากประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้เรียนรู้ว่าการสร้างความสัมพันธ์ด้วยความจริงใจ

ถือเป็นการสร้างมิตรภาพทางสังคม เมื่อมิตรภาพก่อเกิดทำให้การสานความสัมพันธ์ด้านอื่นๆเป็นไปอย่างราบรื่น ภายใต้บริบทที่มีความแตกต่างกันของแต่ละสังคมและวัฒนธรรม

“สังคมจีนมักจะมีธรรมเนียมการสร้างมิตรภาพและความจริงใจ โดยเฉพาะคนที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนจะช่วยสร้างความรู้สึกของความเป็นเพื่อนและความไว้วางใจ เมื่อสนิทใจกันทั้งสองฝ่ายก็ทำให้การติดต่อประสานงานราบรื่น เพราะจะคุยกันบนความรู้สึกของความเป็นเพื่อน ความสนิทใจกัน แต่ต้องมีความจริงใจต่อกันอย่างแท้จริง และตั้งอยู่บนความถูกต้อง” (พิชญ์ เจริญมหาสาร, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

2.4 รู้ลึกรู้จริงในงานที่รับผิดชอบและมีไหวพริบปฏิภาณ

ชีวิตการทำงานที่ต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะด้านการค้าขายที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ด้วยต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน อาทิ การสร้างความสัมพันธ์ทางการค้า การเจรจาทางการค้า รวบรวมละเอียดกฎระเบียบทางการค้าและมาตรการทางการค้าของตลาดที่รับผิดชอบดูแล ดังนั้น ต้องรู้ลึก รู้จริง และมีไหวพริบปฏิภาณที่ทันต่อสถานการณ์การค้าทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ สามารถสร้างโอกาสทางการค้าให้กับประเทศ ขณะเดียวกันสามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสได้เช่นเดียวกัน ภายใต้จิตสำนึกของความซื่อสัตย์สุจริตที่ได้ปฏิญาณก่อนเข้ารับราชการ

“แบบอย่างในการทำงานของผม คือ ท่านดร.ป๋วย และท่านปลัดพชร ผู้เป็นทั้งครูและผู้บังคับบัญชาที่ผมเคารพนับถือสูงสุด ซึ่งท่านทั้งสองได้รับการยอมรับว่าเป็นข้าราชการมือสะอาด ทำให้ผมปณิธานกับตัวเองมาตลอดชีวิตการทำงานว่า ผมต้องรู้ลึกรู้จริงในงานที่ทำ มีไหวพริบปฏิภาณ ต้องรอบคอบ และซื่อสัตย์สุจริต งานทุกงานที่ได้รับมอบหมายจะต้องศึกษาหาข้อมูลให้ถ่องแท้ โดยเฉพาะภารกิจเกี่ยวกับการเจรจาการค้าระหว่างประเทศที่ประเทศคู่ค้าออกมาตรการเพื่อกีดกันทางการค้าอยู่เสมอๆ ซึ่งเราต้องไวต่อมาตรการเพื่อประเมินว่าสถานการณ์นี้เราได้รับความเป็นธรรมหรือไม่ และมีแนวทาง แก้ไขปัญหาอย่างไรอย่างภารกิจจะบายข้าวหลวงที่สุ่มเสี่ยงต่อการตกเป็นเครื่องมือในการคอร์รัปชันได้ง่าย ผมจึงต้องทำงานด้วยความรอบคอบบนพื้นฐานของความถูกต้อง ถูกกฎหมาย และประเทศไทยต้องได้รับประโยชน์ เวลาทำงานต้องมีการจดบันทึกการประชุมทุกครั้งเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันการทำหน้าที่และมีหลายฝ่ายรับรู้ร่วมกัน ขยายข่าวในราคาที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ และผู้ซื้อที่เป็นบริษัทต่างประเทศจะต้องมีตัวตนอยู่จริง ไม่ใช่ชื่อนามินี โดยมีหลักฐานถูกต้องและชัดเจน” (พิชญ์ เจริญมหาสาร, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

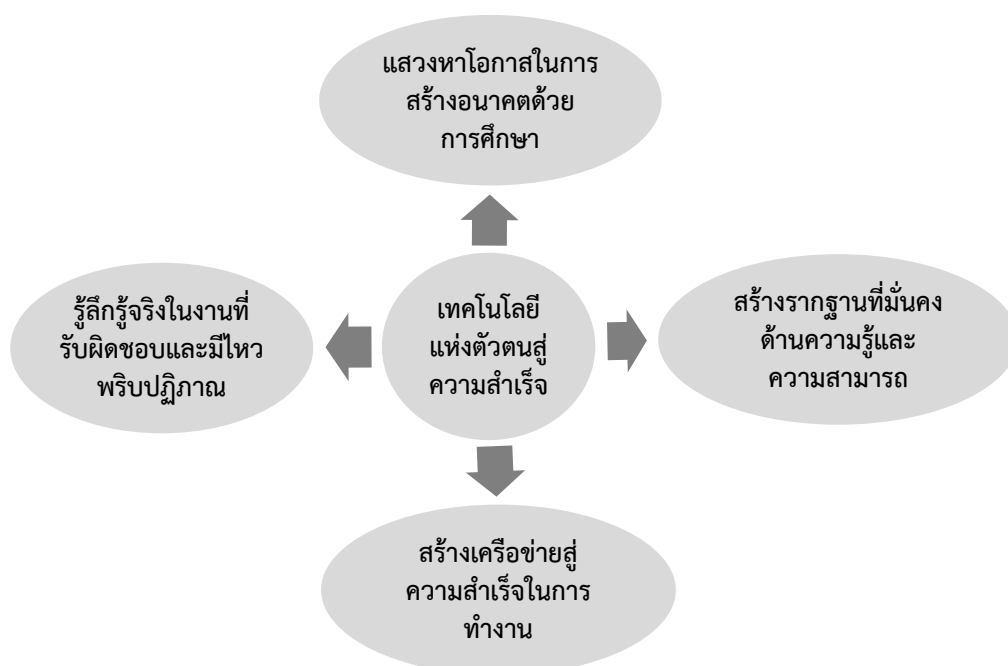
“การทำงานภายใต้ความถูกต้องในบางครั้งผมรู้สึกว่ามีหลายคนมองว่าเป็นคนแข็ง หลายครั้งที่ผมอยู่ในสถานะโดดเดี่ยว ขาดการปกป้อง และที่ฟังฟัง สถานการณ์แบบนั้นทำให้ผมต้องเข้มแข็ง ต้องมีจิตใจที่มั่นคงแน่นต่อปณิธานของตนเองเพราะจากความลำบากที่สุดของชีวิตจนมาถึงวันนี้ทำให้ผมเรียนรู้ว่า อนาคตสร้างจากความขยัน ความพยายาม และความอดทน ส่วนความดีจะเป็นเกาะป้องกัน นำพาให้เราก้าวข้ามผ่านอุปสรรคต่างๆ ไปได้” (พิชญ์ เจริญมหาสาร, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

“อาจารย์มีความเป็นผู้นำสูง อธิบายดี เข้ากับคนง่ายไม่ถือตัว ช่างสังเกต และพูดตรงไปตรงมา ด้วยลักษณะเฉพาะตัวของอาจารย์ทำให้เป็นเคารพนับถือของคนทั่วไป ในด้านการทำงานอาจารย์มีความรับผิดชอบสูง ลงมือทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อเป็นตัวอย่างให้ลูกน้อง เป็นทั้งที่ปรึกษา คอยช่วยเหลือ และหาวิธีแก้ไขให้กับทีมงานเมื่องานมีปัญหาจนกว่างานจะสำเร็จ” (ศิริลักษณ์ พรหมรักษ์, กุมภาพันธ์ 2561: สัมภาษณ์)

สรุปผล

การปรับเปลี่ยนตัวตนของเด็กและเยาวชน เพื่อการดำรงอยู่ในสังคม รวมถึงการสร้างตัวตนของตนเองขึ้นมาใหม่ผ่านกระบวนการสร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตนเพื่อให้พวกเขาสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี เห็นคุณค่าในตนเอง ได้รับการยอมรับในสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข จากวัตถุประสงค์การศึกษาเรื่องเล่าในครั้งนี้ 1) ชีวประวัติและเรื่องเล่าของเด็กจากชุมชนแออัด ข้อค้นพบในการศึกษา พบว่า การยอมรับและเข้าใจสถานภาพของตนเองว่าความยากจนไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดของสังคม แม้จะขาดโอกาสแต่ก็สามารถสร้างอนาคตที่ดีได้ด้วยความเพียรพยายาม ความอดทน และการศึกษา รวมทั้งให้ความสำคัญกับทุกโอกาสที่เข้ามาในชีวิต 2) เทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด จากปรากฏการณ์ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แสวงหาโอกาสเพื่อสร้างอนาคตด้วยการศึกษา สร้างรากฐานที่มั่นคงด้านความรู้และความสามารถ สร้างเครือข่ายสู่ความสำเร็จในการทำงาน และรู้ลึกรู้จริงในงานที่รับผิดชอบและมีไหวพริบปฏิภาณ

นอกจากนี้ ตามแนวคิดหลังนวมัย (Post-modernism) ที่มุ่งเน้นความเป็นอิสระและสามารถปลดปล่อยสิ่งที่ถูกควบคุมไว้โดยโครงสร้าง รวมถึงให้ความสำคัญกับชนกลุ่มน้อยที่เป็นรองในสังคม (วสันต์ สุธาวาศ, 2560) เปิดกว้างและมีโอกาสสำหรับทุกคนไม่เว้นแม้แต่คนชายขอบของสังคมดังเช่นเด็กจากชุมชนแออัดให้สามารถยืนและได้รับการยอมรับจากสังคม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปแบบฉบับจำลองเทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด (รูปภาพที่ 2)

รูปภาพที่ 2 แบบจำลองเทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด

อภิปรายผล

การศึกษาโดยใช้วิธีวิทยาแบบชีวประวัติและเรื่องเล่าการทำงานที่นำไปสู่ความสำเร็จของเด็กจากชุมชนแออัด ประกอบไปด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ชีวประวัติและเรื่องเล่า ด้านแสวงหาโอกาสเพื่อสร้างอนาคตด้วยการศึกษา คือ การยอมรับและเผชิญหน้ากับความยากจน โดยใช้การต่อสู้และดิ้นรนเพื่อหลีกเลี่ยงคำว่า “คนชายขอบ” ของสังคมจากการเปลี่ยน ทัศนคติของสังคมที่มองคนยากจนว่าด้อยโอกาสและขาดทางเลือก กลายเป็นจุดเปลี่ยนของชีวิตที่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต โดยกล้าที่จะแสวงหาโอกาสเพื่อสร้างอนาคตด้วยการศึกษา บนเส้นทางที่เลือกด้วยตนเองสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับสุดา ธรรมอภิพล และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2553) กล่าวว่า ความกล้าที่จะเผชิญหน้ากับสถานภาพคนชายขอบ โดยพยายามเปลี่ยนทัศนคติใหม่ของตนเองสู่การยอมรับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งโดยปราศจากการแบ่งแยกของสังคม รวมทั้งการศึกษาของพิทักษ์ ศิริวงศ์ และปัทมอร เสงี่ยม (2554) พบว่า คนชายขอบ (ผู้พิการ) ต้องการสร้างคุณค่าของตนเองให้ผู้อื่นยอมรับว่าตนเองมีความสามารถ มีสิทธิเสรีภาพ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีความเสมอภาค และสามารถดำเนินชีวิตเหมือนคนทั่วไปในสังคม ในขณะที่การศึกษาของวัชรกร มยุรี และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559) พบว่า การเรียนรู้และการสูญเสียเป็นจุดเปลี่ยนของชีวิตทำให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อการดำรงชีวิตต่อไป

2. เทคโนโลยีแห่งตัวตน ประกอบด้วย สร้างรากฐานที่มั่นคงด้านความรู้และความสามารถ และรู้ลึกจริงในงานที่รับผิดชอบและมีไหวพริบปฏิภาณ สอดคล้องกับการศึกษาของวิเชียร แก้วไร (2542) กล่าวว่า การเสริมสร้างความรู้และการปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะความชำนาญในการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับเปาวลี วิมูลชาติ (2549) ว่า การพัฒนาตนเองเป็นความพยายามในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และทัศนคติ ที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น เพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบได้อย่างมีคุณภาพและความก้าวหน้าของตนเอง นอกจากนี้ ผลการวิจัย พบว่า การสร้างเครือข่ายในการทำงานถือเป็นเทคโนโลยีแห่งตัวตนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

จากการศึกษาวิจัยชีวิตของเด็กจากชุมชนแออัดที่สร้างอัตลักษณ์แห่งตนขึ้นมาใหม่ จนนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพตนเองด้วยเทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จ ได้รับการยอมรับในสังคม และสร้างความภาคภูมิใจในตำแหน่งข้าราชการที่ตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการทำงานเพื่อประเทศชาติ ดังนั้น เทคโนโลยีแห่งตัวตนของเด็กจากชุมชนแออัดสามารถสร้างแรงบันดาลใจและปรับทัศนคติของผู้คนทั่วไปว่าการพัฒนาศักยภาพระดับบุคคลสู่ความสำเร็จสามารถสร้างได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในอนาคต

การศึกษาเทคโนโลยีแห่งตัวตนเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวเฉพาะบุคคล โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นปรากฏการณ์เพียงหนึ่งเดียว ทั้งนี้ การวิจัยครั้งต่อไปสามารถศึกษาผู้ให้ข้อมูลหลักอื่นที่มีความชัดเจนของตัวตนด้านต่างๆ เช่น ผู้ที่ประสบความสำเร็จ ผู้ที่ล้มเหลว และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรรทีมา เชาวตะ และคณะ. (2558). “การสร้างความรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนตัวตนของเด็กและเยาวชนผู้ก้าวพลาด”. วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 7 ฉบับที่ 13 มกราคม - มิถุนายน 2558
- กาญจนา เทียนลาย และธีรพงศ์ สุกุลศรี. (2554). “ประชากรชายขอบ: มุมมองในเชิงจำนวน และการกระจาย”. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย ประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- เกศสุดา ธรรมอภิพล และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2553). “กระบวนการสร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตนของนักกีฬาพิการทีมชาติไทย”. การนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 4, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ธัชชนก สัตยวินิจ. (2559). “สิทธิของคนชายขอบกับปัญหาที่ดินทำกิน: กรณีศึกษาชาวเขาเผ่าม้งป่ากลางอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน”. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา ปีที่ 2 ฉบับที่ 1
- นภาพรณ ะหวานนท์. (2552). “วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์”. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2552
- ปริญญา หุ่นเฮอร์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2559). “เรื่องเล่าชีวิตหมอนวดเกย์ ณ โรงแรม จังหวัดกรุงเทพมหานคร”. Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 9, ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2559): 194-206
- เปาวลี วิมูลชาติ. (2549). “การศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองและความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการกรมทหารสื่อสาร”. วิทยานิพนธ์ สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พิทักษ์ ศิริวงศ์ และปัทมอร เสี่ยงแดง. (2554). “การท่องเที่ยวของผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในสังคมไทย”. Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 4, ฉบับที่ 2 (ตุลาคม – ธันวาคม 2554): 221-228
- พิษณุ เหยี่ยุมหาสาร. (2561). “อดีตโรงปลัดกระทรวงพาณิชย์”. สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์
- ภัสรลักษณ์ วัฒนานุสิทธิ์. (2561). “เจ้าหน้าที่อาวุโส ศูนย์อาเซียน-จีนศึกษา”. สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์
- วสันต์ สุทธาวาส. (2560). “ทฤษฎีองค์การ ในศตวรรษที่ 21: The next station of Organization Theory (ตอน 4)”. Website: <http://www.edsiam.com/ทฤษฎีองค์การ-4/>. สืบค้นวันที่ 5 มีนาคม 2561
- วัชรกร มยุรี และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2559). “เรื่องเล่าชีวิตของพนักงานสปาที่บกพร่องทางการมองเห็นในอุตสาหกรรมบริการ: กรณีศึกษาในโรงแรมระดับสี่ดาวในเขตประเวศ”. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2559

- วิเชียร แก่นไร. (2542). “การพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดสุพรรณบุรี”. ปรินฤมิตมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ศิริลักษณ์ พรหมรัศมี. (2561). “เจ้าหน้าที่ ศูนย์อาเซียน-จีนศึกษา”. สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์
สุริชัย หวันแก้ว. (2550). “คนชายขอบ: จากความคิดสู่ความจริง.. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2546). “กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ”. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สรวรรณ พ่วงแสง. (2561). เจ้าหน้าที่อาวุโส ศูนย์อาเซียน-จีนศึกษา. สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์
สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550). “คนชายขอบ”. Website: [http://www.royin.go.th/?knowledges =
คนชายขอบ-๒๓-ธันวาคม-๒๕๕๐](http://www.royin.go.th/?knowledges = คนชายขอบ-๒๓-ธันวาคม-๒๕๕๐). สืบค้นวันที่ 5 มีนาคม 2561
- อานันท์ วันลา. (2553). “การสร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตนของสมาชิกวุฒิสภาผู้พิการทางสายตา”.
ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัย
ศิลปากร

ภาษาต่างประเทศ

- Foucault, M. (1988). “Technologies of the self”. In L.H. Martin, H. Gutman, P. H. Hutton,
Technologies of the Self: A Seminar with Michael Foucault, (pp. 16-49). London:
Tavistock.
- Somekh B. & Lewin C., (2005). “Research Methods in the Social Sciences”. London: SAGE
Publication